

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Radelić t. Kroatië (EHRM, 12432/22) met de mantel der rechtspersoonlijkheid bedekt

Sander, D.B.

Citation

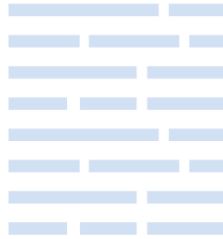
Sander, D. B. (2025). Radelić t. Kroatië (EHRM, 12432/22): met de mantel der rechtspersoonlijkheid bedekt. *Ehrc Updates: European Human Rights Cases, 2025*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4296805>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4296805>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

EHRC Updates annotatie

D.B. Sander

Radelić t. Kroatië (EHRM, 12432/22) – Met de mantel der rechtspersoonlijkheid bedekt

ECLI:CE:ECHR:2025:0513JUD001243222

1. De hier te bespreken uitspraak van het EHRMRadelić t.Kroatië[1]

___ (hierna: ‘de uitspraak’) betreft de confiscatie bij een natuurlijke persoon van criminele opbrengsten die zijn verkregen door een rechtspersoon. Deze annotatie bestaat uit drie delen: eerst wordt een samenvatting van de uitspraak gegeven, dan wordt ingegaan op de betekenis van de uitspraak voor Nederland en tot slot wordt de uitspraak in verband gebracht met de EU-confiscatierichtlijn.

Vermelding verdient dat verzocht is de zaak te verwijzen naar de Grote Kamer van het EHRM.[2]

De uitspraak

2. De feiten die aan de uitspraak ten grondslag liggen, zijn als volgt.[3]

Kroatisch onderdaan Radelić (hierna: ‘klager’) was enig aandeelhouder en directeur van Radelić d.o.o. (hierna: ‘de rechtspersoon’).[4] De rechtspersoon ging in 2010 failliet en werd in 2011 ontbonden. In 2011 werd ook een strafzaak tegen klager gestart. Volgens de tenlastelegging had hij ter verrijking van de rechtspersoon bij een bank 36 cheques geïnd en daarbij valselyk beweerd dat deze waren uitgeschreven als betalingen voor diensten

die de rechtspersoon in het buitenland had verricht. Uiteindelijk werd hij veroordeeld wegens valsheid in geschrifte tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van anderhalf jaar en wegens business fraud tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar. Wegens laatstgenoemd strafbaar feit werd ook bepaald dat bij hem omgerekend €113.400 geconfisqueerd moest worden als proceeds of crime, en dat dit bedrag binnen zes maanden aan de staat betaald moest worden. Zou hij dat niet doen, dan zou zijn voorwaardelijke straf worden omgezet in een onvoorwaardelijke. De rechtspersoon is niet strafrechtelijk vervolgd.^[5] In het kader van de aan klager opgelegde confiscatiemaatregel verwees de rechter in eerste aanleg naar art. 77 van het Kroatische wetboek van strafrecht,^[6] de wettelijke basis voor de confiscatie van proceeds of crime, en overwoog hij dat de criminele opbrengsten bij klager geconfisqueerd moesten worden, nu de rechtspersoon was ontbonden zonder rechtsopvolging, en klager de enige oprichter en aandeelhouder van de rechtspersoon was geweest alsook ‘the person authorised to represent the company individually and independently and thus to dispose of the funds from the company’s account’.^[7]

In beroep voerde klager aan dat de criminele opbrengsten niet bij hem geconfisqueerd mochten worden, omdat de cheques waren uitbetaald aan de rechtspersoon, hijzelf daarvan geen voordeel had gehad en het uitbetaalde bedrag, waarover belasting was betaald, was gebruikt voor de dagelijkse bedrijfsvoering van de rechtspersoon. De appelrechter ging hierin niet mee en baseerde zich op art. 252, vijfde lid, van de Commercial Companies Act.^[8] Daaruit volgt dat ‘a member of a company’s management board who grossly violates the duty of care and diligence of a prudent businessman is held liable to the creditors of that company for the damage if they cannot satisfy their claims against the company’. Analooq toegepast brengt dit mee dat het gerecht in eerste aanleg terecht heeft geoordeeld dat de proceeds of crime bij klager geconfisqueerd moesten worden, aldus de appelrechter.

Ook zijn gang naar de Constitutional Court bood klager geen soelaas: volgens dat gerecht was het confisqueren van de opbrengsten uit misdrijf bij hem persoonlijk niet in strijd met zijn eigendomsrecht.

Tot op heden is het confiscatiebedrag niet aan de staat betaald en is de confiscatiemaatregel niet ten uitvoer gelegd bij gebrek aan financiële middelen aan klagers zijde. Zijn voorwaardelijke straf is ook (nog) niet omgezet in een onvoorwaardelijke.

3. Klager wendde zich in 2022 tot het EHRM (hierna: ‘het Hof’) met de op art. 6 EVRM (het recht op een eerlijk proces) gebaseerde klacht dat de beslissing van de nationale gerechten om de proceeds of crime bij hem persoonlijk te confisqueren onrechtmatig en willekeurig was geweest, omdat deze beslissing geen juridische basis had gehad. Het Hof

onderzoekt de klacht echter (enkel) op basis van art. 1 Eerste Protocol EVRM, dat het eigendomsrecht beschermt.^[9] Aldus onderzoekt het de klacht ook niet vanuit het perspectief van art. 7 EVRM (het legaliteitsbeginsel), ondanks het feit dat de zaak onder deze bepaling was ‘re-communicated’.^[10] Doordat het Hof de klacht niet onderzoekt op grond van art. 6 of 7 EVRM, gaat het een discussie uit de weg over de kwalificatie van de aan klager opgelegde confiscatiemaatregel als wel of niet punitief. In zijn concurring opinion stelt rechter Derenčinović dat niet hoeft te worden betwijfeld dat deze maatregel een punitief karakter had gehad (en geen preventief karakter, hetgeen meer past bij de aard van confiscatie).^[11] Hij betreurt dat het Hof ‘the unprecedented but above all unforeseeable and arbitrary application of domestic legislation in this case, amounting to an analogy that is strictly forbidden in substantive criminal law (poenalia sunt restringenda)’, niet heeft onderzocht op grond van art. 7 EVRM.^[12] De kwalificatie van de aan klager opgelegde confiscatiemaatregel als al dan niet punitief en de implicaties daarvan voor de stringentie van ’s Hofs legaliteitstoets laat ik hier verder rusten. Allereerst verklaart het Hof de klacht ontvankelijk.^[13] Vervolgens overweegt het ter inhoudelijke beoordeling als volgt.^[14]

De beslissing om de proceeds of crime bij klager te confisqueren, vormde een inbreuk op zijn eigendomsrecht. De confiscatiemaatregel in deze zaak valt binnen de reikwijdte van de tweede alinea van art. 1 Eerste Protocol EVRM, die lidstaten toestaat ‘het gebruik van eigendom te reguleren om de betaling van boeten te verzekeren’. Onderzocht moet worden of de inbreuk ‘lawful’ en in het algemeen belang was, en of deze een redelijke balans vond tussen het algemeen belang en klagers rechten. Uiteindelijk komt het Hof alleen toe aan het element ‘lawful’, omdat het in verband daarmee een schending vaststelt. Met betrekking tot dat element geldt in het algemeen dat de inbreuk een juridische - dat wil zeggen in de wet of rechtspraak neergelegde - basis moet hebben die ‘as regards both the definition of an offence and the penalty the offence carries’ toegankelijk en voorzienbaar is, hetgeen onder meer betekent dat ‘offences and the relevant penalties must be clearly defined by law’.^[15] De juridische basis is voorzienbaar als een persoon, voor zover nodig met advies, in redelijke mate kan voorzien wat de consequenties van bepaald gedrag zijn, en als die basis waarborgen bevat tegen willekeur en (te) extensieve interpretatie. In klagers geval was de juridische basis voor de confiscatiemaatregel art. 77 van het Kroatische wetboek van strafrecht, gelezen in onderlinge samenhang met art. 252, vijfde lid, van de Commercial Companies Act. Was deze basis, die dus een civielrechtelijke bepaling koppelt aan een strafrechtelijke, in dit geval voorzienbaar?

Het delict in verband waarmee de confiscatiemaatregel aan klager opgelegd is -business fraud -, behelst in de kern dat wederrechtelijk financieel voordeel wordt behaald voor

een rechtspersoon (en niet voor de dader persoonlijk). In de nationale procedure is ook niet gebleken dat de frauduleuze inkomsten van de rechtspersoon zijn overgemaakt naar klager of anderszins te zijnen voordele hebben gestrekt. Het Kroatische wetboek van strafrecht bevat geen specifieke bepaling op grond waarvan criminele opbrengsten geconfisqueerd kunnen worden bij de veroordeelde als ze zijn verkregen ten bate van een ander. Blijkens vaste rechtspraak van de Kroatische Supreme Court is dat ook niet mogelijk.^[16] De enige reden dat de nationale autoriteiten hebben beslist dat de criminele opbrengsten bij klager geconfisqueerd moesten worden, lijkt dus dat de rechtspersoon ontbonden was; had deze nog bestaan, dan waren die opbrengsten bij de rechtspersoon en niet bij klager geconfisqueerd. De Kroatische overheid heeft ook niet kunnen aantonen dat art. 252, vijfde lid, van de Commercial Companies Act in andere vergelijkbare zaken gebruikt is als juridische basis voor de confiscatie van proceeds of crime. Hoewel in de jurisprudentie een zekere rechtsontwikkeling mag plaatsvinden, moet het resultaat daarvan wel in overeenstemming zijn met de essentie van de betrokken juridische basis en redelijkerwijs voorzienbaar zijn. Naar Kroatisch recht kunnen criminele opbrengsten alleen geconfisqueerd worden bij personen die direct of indirect financieel hebben geprofiteerd. In Kroatië, net zoals in veel andere jurisdicties, is de confiscatiemaatregel uit art. 77 van het Kroatische wetboek van strafrecht dan ook meer verwant met (wat het Hof noemt) de ongerechtvaardigde verrijking dan met (wat het Hof noemt) de onrechtmatige daad.^[17] Gezien dit karakter van de confiscatiemaatregel is art. 252, vijfde lid, van de Commercial Companies Act, dat voorziet in aansprakelijkheid uit hoofde van onrechtmatige daad voor bestuurders van een commercieel bedrijf jegens crediteuren, gelezen in onderlinge samenhang met art. 77 van het Kroatische wetboek van strafrecht, als juridische basis voor de oplegging van die maatregel onmogelijk te voorzien, zelfs naar analogie. Bovendien is deze basis inconsistent met het delict waarvoor klager veroordeeld is.^[18] De juridische basis voor de inbreuk op klagers eigendomsrecht was dus onvoorzienbaar en niet 'lawful'. Het Hof oordeelt (met vier stemmen tegen drie) dat art. 1 Eerste Protocol EVRM geschonden is.^[19]

De betekenis van de uitspraak voor Nederland

4. Ter duiding van de betekenis van de uitspraak voor Nederland wordt hieronder besproken hoe de casus-Radelić naar Nederlands recht zou uitpakken (randnummer 5-7) en welke les Nederland uit de uitspraak kan trekken (randnummer 8).

5. Met de oplegging van de confiscatiemaatregel aan klager was het doel van de Kroatische autoriteiten geweest de criminele opbrengsten bij hem te confisqueren en hem daartoe het betreffende bedrag aan de staat te laten betalen. Met andere woorden: daarmee was hun doel geweest die €113.400 te verkrijgen. Was de casus-Radelić een Nederlandse geweest en hadden de

Nederlandse autoriteiten hetzelfde doel willen behalen, dan hadden ze twee sancties kunnen overwegen: een verbeurdverklaring van dat geldbedrag op grond van art. 33 jo. 33a, eerste lid, onder a, jo. 34 Sr, of een ontnemingsmaatregel ten bedrage van €113.400 op grond van art. 36e Sr. Hierna wordt, mede gelet op de omvang van deze annotatie, enkel onderzocht of naar Nederlands recht die tweede sanctie aan klager opgelegd had kunnen worden.

6. Voor zover van belang om de casus-Radelić te kunnen analyseren, luidt het Nederlandse juridisch kader rond de ontnemingsmaatregel als volgt.

De materiële regels voor de ontnemingsmaatregel staan in art. 36e Sr.^[20] In het eerste lid daarvan is bepaald dat op vordering van het OM bij een afzonderlijke rechterlijke beslissing aan degene die veroordeeld is wegens een strafbaar feit de verplichting opgelegd kan worden tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Het voordeel moet zijn verkregen door middel van of uit de baten van het strafbare feit waarvoor diegene veroordeeld is of andere strafbare feiten waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat ze door de veroordeelde zijn begaan (art. 36e, tweede lid, Sr). Bij een veroordeling wegens een misdrijf waarop een geldboete van de vijfde categorie gesteld is,^[21] kan een ontnemingsmaatregel opgelegd worden indien aannemelijk is dat dat misdrijf of andere strafbare feiten tot voordeel hebben geleid (art. 36e, derde lid, Sr).^[22]

Als wederrechtelijk verkregen voordeel (aanvankelijk) genoten is door een rechtspersoon - hetgeen in fraude- en milieuzaken niet zelden het geval is^[23] - kan, mits aan de voorwaarden uit art. 36e Sr voldaan is, aan de rechtspersoon een ontnemingsmaatregel opgelegd worden. Dat kan echter niet als met betrekking tot de rechtspersoon niet aan die voorwaarden voldaan is. Daaraan is bijvoorbeeld niet voldaan als de rechtspersoon niet veroordeeld is (terwijl een veroordeling een voorwaarde is voor oplegging van een ontnemingsmaatregel), omdat de rechtspersoon geen strafrechtelijk verwijt te maken valt of omdat, zoals in de casus-Radelić, ontbinding een strafrechtelijke vervolging van de rechtspersoon in de weg staat.^[24] Is het niet mogelijk een ontnemingsmaatregel op te leggen aan de rechtspersoon die (aanvankelijk) het voordeel heeft genoten, dan kan behoefte bestaan het voordeel bij een natuurlijke persoon te ontnemen. Dat kan alleen als met betrekking tot de betreffende natuurlijke persoon aan de voorwaarden uit art. 36e Sr voldaan is. De wet geeft echter geen duidelijk antwoord op de vraag wanneer wederrechtelijk verkregen voordeel dat (aanvankelijk) genoten is door een rechtspersoon, ontnomen kan worden bij een natuurlijke persoon.^[25] Bij de beantwoording daarvan geldt het uit het reparatoire karakter van de ontnemingsmaatregel voortvloeiende uitgangspunt dat bij het bepalen van het wederrechtelijk verkregen voordeel moet worden uitgegaan ‘van het voordeel dat de betrokkene in de concrete omstandigheden van het geval daadwerkelijk heeft behaald’.

[26] Wanneer kan een natuurlijke persoon geacht worden voordeel dat (aanvankelijk) genoten is door een rechtspersoon daadwerkelijk te hebben behaald?

AG Aben onderscheidt drie - niet steeds makkelijk van elkaar te scheiden - categorieën situaties waarin wederrechtelijk verkregen voordeel dat (aanvankelijk) genoten is door een rechtspersoon ontnomen kan worden bij een natuurlijke persoon. [27] Voor de toepasselijkheid van deze categorieën maakt niet uit of de betrokken rechtspersoon de relevante strafbare feiten heeft begaan. Als dat niet zo is, kan de rechtspersoon niet worden veroordeeld en kan hooguit een ontnemingsmaatregel worden opgelegd aan een wel veroordeelde natuurlijke persoon. En als de rechtspersoon de relevante strafbare feiten wel heeft begaan, kan als gezegd toch behoefte bestaan het voordeel bij een veroordeelde natuurlijke persoon te ontnemen.

In de eerste categorie gaat het om situaties waarin een natuurlijke persoon indirect verrijkt is doordat het voordeel weliswaar eerst door een rechtspersoon genoten is, maar later met tussenkomst van deze bij de natuurlijke persoon terechtgekomen is. Zo'n situatie kan bijvoorbeeld aan de orde zijn als de rechtspersoon die het voordeel heeft genoten, onzakelijke leningen aan zijn directeur-groootaandeelhouder heeft verstrekt. [28] De tweede categorie betreft uitzonderlijke situaties waarin de vermogensposities van een natuurlijke en rechtspersoon kunnen worden vereenzelvigd. [29] Waar het uitgangspunt volgens art. 2:5 BW is dat de vermogensposities van een natuurlijke en rechtspersoon gescheiden zijn, [30] worden hun vermogensposities in dergelijke situaties 'als één geheel beschouwd', en wordt de natuurlijke persoon geacht direct verrijkt te zijn door het voordeel dat de rechtspersoon heeft genoten. Daarvoor lijkt vooral ruimte in gevallen waarin de natuurlijke persoon de rechtspersoon slechts als misbruikvehikel heeft aangewend. [31] Overigens maakt het enkele feit dat een natuurlijke persoon directeur-groootaandeelhouder van een rechtspersoon is nog niet dat hun vermogensposities vereenzelvigd kunnen worden. [32] In de derde categorie draait het om situaties waarin het lijkt alsof een rechtspersoon bevoordeeld is, maar het voordeel eigenlijk rechtstreeks de achterliggende natuurlijke persoon heeft verrijkt. Het voordeel dat ogenschijnlijk de rechtspersoon ten goede is gekomen, is in zulke situaties 'in werkelijkheid zonder meer en volledig ter beschikking gekomen van een natuurlijke persoon die dit voordeel vrijelijk te eigen bate kan aanwenden'. Een voorbeeld van zo'n situatie is die waarin een ambtenaar met gebruikmaking van valse facturen op de rekening van een BV giften laat uitbetalen waarover hij geheel kan beschikken, teneinde te verhullen dat hij de werkelijke begunstigde daarvan is. [33] De derde categorie is anders dan de eerste, omdat de rechtspersoon in situaties van de eerste categorie daadwerkelijk een functionele tussenpersoon geweest is via welke het voordeel bij de natuurlijke persoon terechtgekomen is, terwijl de rechtspersoon in situaties van de

derde categorie puur een doorgeefluik geweest is die als ‘schijnhandeling’ of ‘simulatie’ tussen het voordeel en de natuurlijke persoon geplaatst is om de natuurlijke persoon als echtebeneficiary van dat voordeel in nevelen te hullen. Het verschil tussen de derde en tweede categorie is dat in situaties van de tweede categorie het identiteitsverschil tussen een natuurlijke en rechtspersoon wordt ‘weggedacht’, en in situaties van de derde categorie derol van de rechtspersoon bij de voordeelsverkrijging door de natuurlijke persoon wordt ‘genegeerd’.[\[34\]](#)

7. Gelet op de in randnummer 2 weergegeven feiten valt te betwijfelen of de casus-Radelić binnen een van deze categorieën valt. De Kroatische rechters hebben niet duidelijk vastgesteld dat - categorie één - klager indirect verrijkt is doordat het aanvankelijk door de rechtspersoon genoten wederrechtelijk verkregen voordeel met tussenkomst van deze vervolgens bij klager terechtgekomen is, of dat - categorie drie - klager rechtstreeks verrijkt is doordat het voordeel dat schijnbaar de rechtspersoon ten goede gekomen is in werkelijkheid zonder meer en volledig ter beschikking van klager gekomen is die het vrijelijk te eigen bate kon aanwenden.[\[35\]](#) Ter rechtvaardiging van de oplegging van de confiscatiemaatregel aan klager lijkt met name de Kroatische appelrechter de weg van categorie twee bewandeld te hebben door zijn vermogenspositie te vereenzelvigen met die van de rechtspersoon, maar deze vereenzelviging lijkt vooral gebaseerd op klagers positie binnen de rechtspersoon (enig oprichter en aandeelhouder),[\[36\]](#) terwijl uit de rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat de ‘vennootschappelijke zeggenschapsstructuur’ niet doorslaggevend is.[\[37\]](#)

Als de casus-Radelić dus een Nederlandse was geweest, was klager mogelijk geen ontnemingsmaatregel opgelegd, hoewel nadere feitelijke vaststellingen zijn casus wellicht binnen een van de drie categorieën hadden kunnen trekken. In die zin had een inbreuk op en dus een schending van art. 1 Eerste Protocol EVRM in deze casus in Nederland mogelijk niet plaatsgevonden, althans niet in de specifieke feiten en omstandigheden van het geval zoals die uit de uitspraak blijken.[\[38\]](#) Daarmee is evenwel niet gezegd dat Nederland niets kan leren van de uitspraak.

8. De uitspraak onderstreept het belang van een gedegen juridische basis in situaties waarin nationale autoriteiten criminele opbrengsten die zijn verkregen door een rechtspersoon willen confisqueren bij een natuurlijke persoon. Hoe gedegen is de Nederlandse juridische basis voor de oplegging van een ontnemingsmaatregel in zulke situaties? De wet (art. 36e Sr) rept niet over dergelijke situaties. De jurisprudentie van de Hoge Raad biedt wel enige handvatten - bijvoorbeeld: voor de vereenzelviging van de vermogensposities van een natuurlijke en rechtspersoon is onvoldoende dat de natuurlijke persoon directeur-groootaandeelhouder van de rechtspersoon is -, maar is ook casuïstisch. De categorisering van AG Aben biedt dan ook niet zozeer een juridisch kader

waaruit kraakheldere voorwaarden voortvloeien, als wel een ordening van concrete situaties waarin de hoogste strafrechter zich heeft uitgelaten over de juridische houdbaarheid en motivering van oordelen van feitenrechters. Al met al gaat in situaties waarin men wederrechtelijk verkregen voordeel dat (aanvankelijk) genoten is door een rechtspersoon wil ontnemen bij een natuurlijke persoon voor de betrokken burger niet heel veel rechtszekerheid uit van het Nederlandse juridisch kader zoals dat volgt uit art. 36e Sr en de rechtspraak van de Hoge Raad. Dat doet in zulke situaties afbreuk aan de voorzienbaarheid van deze juridische basis, het kernpunt van de uitspraak. Er is dan ook reden het Nederlandse juridisch kader voor situaties waarin men wederrechtelijk verkregen voordeel dat (aanvankelijk) genoten is door een rechtspersoon op de voet van art. 36e Sr beoogt te ontnemen bij een natuurlijke persoon vanuit het perspectief van rechtszekerheid kritisch tegen het licht te houden. Daarbij is in de eerste plaats een rol weggelegd voor de wetgever, maar ook de Hoge Raad zou, met inachtneming van zijn in randnummer 6 besproken jurisprudentie, nadere duidelijkheid kunnen verschaffen.

De EU-confiscatierichtlijn

9. In dit laatste deel van deze annotatie wordt de uitspraak in verband gebracht met de EU-confiscatierichtlijn (hierna: ‘de richtlijn’), die op 22 mei 2024 in werking trad.^[39] Deze richtlijn heeft onder meer tot doel confiscatiemogelijkheden te versterken en uit te breiden.^[40] Onder ‘confiscatie’ verstaat de richtlijn ‘de definitieve ontneming van goederen, bevolen door een rechter in verband met een strafbaar feit’ (art. 3, aanhef en onder 6).

Een van de verplichtingen die de richtlijn de lidstaten met dat doel oplegt, is om de nodige maatregelen te nemen om in bepaalde gevallen tot zogenaamden non conviction based confiscation (hierna: ‘NCBC’) te kunnen komen (art. 15 en 16). Aan de inwerkingtreding van de richtlijn ging in de tijd het Nederlandse wetsvoorstel confiscatie criminele goederen vooraf.^[41] Dit wetsvoorstel voorzag in mogelijkheden tot NCBC via een civielrechtelijke procedure. Het werd kritisch ontvangen, zowel in de consultatiefase als door de Raad van State in zijn advies als in de literatuur.^[42] De kritiek zag onder meer erop dat NCBC via een civielrechtelijke procedure laten verlopen ertoe zou kunnen leiden dat strafrechtelijke waarborgen worden omzeild. Omdat de richtlijn mogelijkheden tot NCBC via een strafrechtelijke procedure beoogt, is het wetsvoorstel confiscatie criminele goederen uiteindelijk niet bij de Tweede Kamer ingediend.^[43] In plaats daarvan ligt er nu een wetsvoorstel in verband met de implementatie van de richtlijn, dat op 14 juli 2025 in consultatie is gegaan.^[44] Hierin wordt voorgesteld ter implementatie van art. 15 en 16 van de richtlijn twee nieuwe artikelen in te voegen in het

Wetboek van Strafrecht, te weten art. 36g en 36h, inhoudende twee nieuwe maatregelen in het Nederlandse sanctiepalet: de vervallenverklaring aan de staat van een voorwerp en de confiscatie van een voorwerp.[\[45\]](#)

10. De casus-Radelić betreft geen NCBC; klager was veroordeeld wegensbusiness fraud en wegens dat delict was hem de confiscatiemaatregel opgelegd.[\[46\]](#) Het feit dat art. 1 Eerste Protocol EVRM in (de concrete feiten en omstandigheden van) zijn geval een confiscatiemaatregel in de weg staat, kan worden gezien als koren op de molen van misbruikconstructies. In zijndissenting opinion is de Luxemburgse rechter Pisani dan ook kritisch op het oordeel van het Hof, dat volgens hem voorbijgaat aan het feit dat klager de rechtspersoon als misbruikinstrument heeft ingezet.[\[47\]](#) Hij verwijst ook naar de richtlijn (hoewel deze niet van toepassing is op klagers zaak). Volgens hem hebben de Kroatische autoriteiten met de oplegging van de confiscatiemaatregel aan klager precies in lijn gehandeld met art. 13 en 14 van de richtlijn (waarvan de opschriften respectievelijk luiden ‘Confiscatie bij derden’ en ‘Ruimere confiscatie’). Art. 13, eerste lid, van de richtlijn verplicht de lidstaten de nodige maatregelen te nemen ‘om de confiscatie mogelijk te maken van opbrengsten of andere goederen waarvan de waarde overeenkomt met die van de opbrengsten, die direct of indirect door een verdachte of beklaagde aan derden zijn overgedragen of die door derden van een verdachte of beklaagde zijn verkregen’, mits deze derden ‘wisten of hadden moeten weten dat de overdracht of verwerving tot doel had confiscatie te voorkomen’. In het wetsvoorstel in verband met de implementatie van de richtlijn wordt beoogd art. 13 van de richtlijn in het Nederlandse recht om te zetten door de regeling van de verbeurdverklaring (art. 33a Sr) te wijzigen.[\[48\]](#) Op grond van art. 14, eerste lid, van de richtlijn moeten de lidstaten de nodige maatregelen nemen ‘om gehele of gedeeltelijke confiscatie mogelijk te maken van goederen die toebehoren aan een persoon die schuldig is bevonden aan een strafbaar feit, indien dat feit direct of indirect economisch voordeel kan opleveren en een nationale rechter er voldoende van overtuigd is dat de goederen verkregen zijn uit strafbaar gedrag’. In het wetsvoorstel in verband met de implementatie van de richtlijn wordt naar het huidige art. 36e, eerste, tweede en derde lid, Sr verwezen voor wat betreft de implementatie van art. 14 van de richtlijn.[\[49\]](#) Pisani stelt dat art. 13 en 14 van de richtlijn vragen om ‘confiscation of property of a value corresponding to the proceeds of crime - even if those proceeds have only been indirectly transferred to third parties - and confiscation of the property of the convicted person, regardless of the fact that only an indirect economic benefit has been gained’.[\[50\]](#) Volgens dedissenter is dat precies wat de Kroatische autoriteiten met de oplegging van de confiscatiemaatregel aan klager hebben gedaan.

11. Als Pisani gelijk heeft dat in de casus-Radelić onder de richtlijn tot confiscatie

gekomen moet worden, en als het klopt, zoals hierboven betoogd is, dat moet worden betwijfeld of deze casus naar Nederlands recht zou kunnen leiden tot confiscatie via de oplegging van een ontnemingsmaatregel, rijst, mede gelet op het feit dat het wetsvoorstel in verband met de implementatie van de richtlijn art. 36e ongewijzigd laat, de vraag of de mogelijkheden naar Nederlands recht om in een Radelić-achtig geval criminele opbrengsten te confisqueren wel ruim genoeg zijn om na verloop van de omzettingstermijn te voldoen aan de verplichtingen uit de richtlijn. Deze vraag laat zich pas goed beantwoorden als is onderzocht of de casus-Radelić naar (toekomstig) Nederlands recht wel zou kunnen leiden tot confiscatie via de oplegging van een verbeurdverklaring. Dat is hierboven niet onderzocht. Dat laat onverlet dat de wetgever (vooralsnog) de gelegenheid niet te baat heeft genomen om in verband met de implementatie van de richtlijn Radelić-achtige situaties expliciet onder ogen te komen, bijvoorbeeld door in de memorie van toelichting te beschrijven hoe (al dan niet na een wetswijziging) met dergelijke situaties omgegaan moet worden. Het zou goed zijn als de wetgever dat wel zou doen, om zeker te stellen dat in dergelijke situaties de mogelijkheden naar Nederlands recht tot confiscatie (via art. 33a e.v. en/of 36e Sr) voldoende ruim zijn.

D.B. (David) Sander, PhD-fellow straf(proces)recht Universiteit Leiden

[1] EHRM 13 mei 2025, appl.no. 12432/22, [ECLI:CE:ECHR:2025:0513JUD001243222](#)

[2] Dat staat inmiddels bovenaan de uitspraak.

[3] Deze feiten worden weergegeven in par. 2-20 van de uitspraak.

[4] Als rechtsvorm is de d.o.o. vergelijkbaar met de BV; vgl. de bijlage bij het Besluit vergelijking buitenlandse rechtsvormen, Stb. 2024, 339 (i.w.tr. 01-01-2025).

[5] Dat blijkt althans niet uit de uitspraak.

[6] Dit artikel wordt geciteerd in par. 22 van de uitspraak.

[7] De in deze zin geciteerde passage zou zo gelezen kunnen worden dat de Kroatische rechter in eerste aanleg heeft gehint op wat in randnummer 6 wordt aangeduid als de derde categorie. Deze passage is door de Kroatische appelrechter niet expliciet overgenomen. Deze overwoog namelijk (zie par. 14 van de uitspraak) dat '[i]n such circumstances, from which it follows that the company Radelić d.o.o. has been struck off the register of commercial companies and has no legal successor, the first-instance court correctly decided that the pecuniary gain illegally obtained by the company Radelić d.o.o. through the criminal actions of the accused should be confiscated from the accused, as the sole founder and shareholder of that company.' Daarmee lijkt de appelrechter sterker dan de rechter in eerste aanleg op het spoor te hebben gezeten van wat in randnummer 6 de tweede categorie wordt genoemd. Tegelijkertijd overwoog de

appellerechter dat de rechter in eerste aanleg terecht had geoordeeld dat de confiscatiemaatregel aan klager opgelegd moest worden. Daarmee blijft enigszins in het midden of de appellerechter echt heeft beoogd een andere motivering voor de oplegging van die maatregel te geven dan de motivering die de rechter in eerste aanleg daarvoor had gegeven.

[8] Dit artikel wordt geciteerd in par. 24 van de uitspraak.

[9] Par. 26-27 van de uitspraak.

[10] Par. 2 van Derenčinović'concurring opinion.

[11] Par. 3-5 van Derenčinović'concurring opinion.

[12] Par. 6 van Derenčinović'concurring opinion.

[13] Par. 28-38 van de uitspraak.

[14] 's Hofs inhoudelijke overwegingen staan in par. 39-65 van de uitspraak.

[15] De citaten in deze zin komen uit par. 53 van de uitspraak.

[16] Deze rechtspraak wordt besproken in par. 23 van de uitspraak.

[17] Zie kritisch over deze eigen duiding door het Hof van het Kroatische recht par. 3-6 van dissenting opinion van rechter Seibert-Fohr, waarbij rechters Ilievski en Pisani zich hebben aangesloten.

[18] Het is mij niet geheel duidelijk wat het Hof hiermee bedoelt. Het werkt deze overweging ook niet uit, anders dan door te verwijzen naar par. 55 van de uitspraak, waarvan de kern is weergegeven in de eerste twee zinnen van deze alinea. Er lijkt mij niet zozeer sprake van een spanning tussen de gekozen juridische basis en de aard van het delict, als wel van een (mogelijke) spanning tussen de aard van het delict en de aard van de Kroatische confiscatiemaatregel - door het Hof geduid als meer verwant met de ongerechtvaardigde verrijking dan met de onrechtmatige daad -, aangezien de aard van het delict nu juist behelst dat de dader niet zichzelf, maar een ander (ongerechtvaardigd) heeft verrijkt.

[19] Aan de uitspraak zijn eenconcurring opinion en tweedissenting opinions gehecht.

[20] De formele regels daarvoor staan in art. 511b-511i Sv.

[21] Zie voor de boetecategorieën art. 23, vierde lid, Sr.

[22] Dan gelden ook bepaalde vermoedens over het wederrechtelijk verkregen voordeel; zie art. 36e, derde lid, onder a en b, Sr.

[23] C.J. Zweers & M.R. van Diggelen, 'Toerekenen van wederrechtelijk verkregen voordeel', Strafbld 2016/1.

[24] Vgl. Zweers & Van Diggelen 2016. Overigens staat ontbinding alleen in de weg aan strafrechtelijke vervolging van de betrokken rechtspersoon als op het (beoogde) moment van instellen van de vervolging voor derden kenbaar is dat de rechtspersoon ontbonden is. Zie daarover A.N. Kesteloo, De rechtspersoon in het strafrecht, Deventer: Kluwer 2013,

p. 109-111.

[25] Zie over deze vraag E.J. Hofstee, 'Commentaar op art. 36e Sr', in: C.P.M. Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, aant. 14b (online, actueel t/m 6 april 2025); D. Emmelkamp, 'Ontnemering van wederrechtelijk verkregen voordeel', in: P.T.C. van Kampen & N. van der Laan, *Handboek verdediging*, Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 353-418, p. 407-408; W.S. de Zanger, *De ontnemingsmaatregel toegepast* (diss. Utrecht), Den Haag: Boom juridisch 2018, p. 131-133; Kesteloo 2013, p. 137-139; en M.J. Borgers, *De ontnemingsmaatregel* (diss. Katholieke Universiteit Brabant), Den Haag: Boom Juridische uitgevers, p. 200-201.

[26] Zie bijv. HR 24 november 2015, [ECLI:NL:HR:2015:3364](#), r.o. 2.3, NJ 2016/10, met redactionele aantekening.

[27] CAG 3 september 2024, [ECLI:NL:PHR:2024:894](#) en 895, randnummer 11-16 (HR: art. 81 RO; HR 22 oktober 2024, [ECLI:NL:HR:2024:1409](#) en 1410).

[28] Vgl. HR 21 september 2004, [ECLI:NL:HR:2004:AP8074](#), r.o. 3.3-3.4, NJ 2005/17.

[29] De term 'vereenzelviging' is afkomstig uit het civiele recht. Zie over de betekenis daarvan (in het civiele en ontnemingsrecht) en van de aanpalende term '(in)directe doorbraak van aansprakelijkheid' M.A.H. Kempen, 'Vereenzelviging en doorbraak van aansprakelijkheid: oplossingen voor schijnconstructies?', *Strafblad* 2005/23, p. 190-192. Volgens Kempen duiden beide termen op vormen van piercing the corporate veil. Zie over dat begrip (in het (Europese) ondernemingsrecht) K. Vandekerckhove, *Piercing the Corporate Veil*, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2007, p. 11-17.

[30] Vgl. ook (voor de BV) art. 2:175 lid 1 BW.

[31] Vgl. Kempen 2005, p. 192. Vgl. ook CAG 4 oktober 2005, [ECLI:NL:PHR:2005:AT7294](#), randnummer 3.4; CAG 27 juni 2017, [ECLI:NL:PHR:2017:950](#), randnummer 13; en CAG 28 november 2017, [ECLI:NL:PHR:2017:1483](#), randnummer 9.

[32] HR 8 mei 2001, [ECLI:NL:HR:2001:AB1522](#), r.o. 3.5, NJ 2001/507, m.nt. Y. Buruma; HR 4 oktober 2005, [ECLI:NL:HR:2005:AT7294](#), r.o. 3.3; en HR 22 mei 2012, [ECLI:NL:HR:2012:5645](#), r.o. 2.5, NJ 2012/348. Dit sluit aan bij de zogeheten Bucro-beschikking (HR 9 januari 1996, [ECLI:NL:HR:1996:ZD0345](#), i.h.b. r.o. 7.3, NJ 1998/591, m.nt. T.M. Schalken).

[33] HR 14 juni 2022, [ECLI:NL:HR:2022:840](#), r.o. 2.4.3, NJ 2022/280, m.nt. J.M. Reijntjes. Vgl. met betrekking tot de derde categorie ook de rechtspraak dat het enkele feit dat geld gestort is op de rekening van een rechtspersoon nog niet meebrengt dat dit geen door een natuurlijke persoon verkregen voordeel kan zijn (HR 21 december 2004, [ECLI:NL:HR:2004:AR3658](#), r.o. 5.3. Zie ook de conclusie van AG Wortel bij HR 13 maart 2007, [ECLI:NL:HR:2007:AZ6695](#) (art. 81 RO), randnummer 15, gepubliceerd in JOW 2007/19).

[34] CAG 3 september 2024, [ECLI:NL:PHR:2024:894](#) en 895, randnummer 11-16. De citaten

tussen aanhalingstekens en de gehanteerde terminologie in deze alinea komen uit deze conclusies.

[35] Zie eindnoot 7: de overwegingen van de Kroatische rechter in eerste aanleg zouden zo gelezen kunnen worden dat ze hintten op categorie drie, terwijl de Kroatische appelrechter een deel van deze overwegingen niet expliciet heeft overgenomen en daarmee wat meer dan zijn collega in eerste aanleg op het spoor van vereenzelviging (categorie twee) lijkt te hebben gezeten.

[36] Zie eindnoot 7 en 35: de Kroatische rechter in eerste aanleg overwoog ook dat klager ‘the person authorised to represent the company individually and independently and thus to dispose of the funds from the company’s account’ was.

[37] CAG 3 september 2024, [ECLI:NL:PHR:2024:894](#) en 895, randnummer 14.

[38] Zoals gezegd (zie randnummer 5), wordt de (on)mogelijkheid naar Nederlands recht om in een casus als die uit Radelić een confiscatiemaatregel op te leggen over de band van de verbeurdverklaring hier buiten beschouwing gelaten, evenals de vraag of het bewandelen van die weg in overeenstemming zou zijn met art. 1 Eerste Protocol EVRM.

[39] Richtlijn (EU) 2024/1260 van het Europees Parlement en de Raad van 24 april 2024 betreffende ontneming en confiscatie van vermogensbestanddelen, PbEU L 1260 02-05-2024. Zie voor het moment van inwerkingtreding art. 37.

[40] COM(2022)245 final, p. 2.

[41] Dat wetsvoorstel en het advies van de Raad van State zijn te raadplegen via <https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK014733>.

[42] Vgl. (de bronverwijzingen in) J.H.B. Bemelmans & M.A.P. Timmerman, ‘Afnemen zonder strafrechtelijke veroordeling. Het wetsvoorstel confiscatie criminele goederen beschouwd in straf- en Europeesrechtelijk perspectief’, DD 2023/26, afl. 5, p. 349-381.

[43] Kamerstukken II 2023/24, 29911, nr. 435. Zie ook D.R. Doorenbos, M.E. Rosing & J. Winkels, ‘Financieel-economisch strafrecht’, DD 2024/61, afl. 10, p. 869-876, p. 872.

[44] Dat wetsvoorstel en de bijbehorende memorie van toelichting (hierna: ‘MvT’) zijn te raadplegen via <https://www.internetconsultatie.nl/implementatieconfiscatierichtlijn/b1>.

[45] Artikel I onderdeel C-E van het wetsvoorstel in verband met de implementatie van de richtlijn.

[46] De (on)mogelijkheid van NCBC ten opzichte van de rechtspersoon wordt hier buiten beschouwing gelaten.

[47] Par. 7 van Pisani’s dissenting opinion.

[48] Art. I onderdeel A van het wetsvoorstel in verband met de implementatie van de richtlijn. Zie ook de MvT, p. 32 en 75.

[49] Zie de MvT, p. 75-76.

[50] Par. 4 van Pisani’s dissenting opinion.

